

Asia: VN/7167/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi kaivosmineraaliverolain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kaivosmineraaliverolain muuttamisesta

Agnico Eagle Finland kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi kaivosmineraaliverolain muuttamisesta (asia VN/7167/2024).

Lausunrossamme huomioimme kaivosmineraaliveron korotusesityksen sekä kaivostoiminnan suunnitellun sähköveroluokan muutoksen (VN/10574/2025-VM-133), joilla molemmilla on merkittävä negatiivinen vaikutus kaivostoimialaan.

Nyt esitetty veropaketti ei tule täyttämään sille asettuja fiskaalisia tavoitteita, vaan tosiasiallisesti johtaa valtiontalouden kannalta merkittäviin menetyksiin kaivosten elinkaarten lyhenemisen myötä.

1. Agnico Eagle Finland lyhyesti

Agnico Eagle Finland Oy operoi Euroopan suurinta kultakaivosta Kittilässä. Tuotantotoiminta aloitettiin 2008 ja kullantuotanto on noin 7500 kiloa vuodessa. Yhtiö harjoittaa myös malminetsintää. Kaivos työllistää välittömästi noin 1000 työntekijää, joista noin 500 on Agnicon omia työntekijöitä ja 500 kumppaniyritystemme työntekijöitä. Työntekijöistä yli puolet tulee Kittilästä ja yli 90 prosenttia Lapin alueelta.

2. Agnico Eagle Finlandin luoma arvonlisä ja aluetaloudellinen vaikuttavuus

Kaivostoiminta ankkuritoimialana arvoketjun alkupäässä tuottaa merkittävää arvonlisää. MDI:n Agnico Eagle Finland Oy:lle toteuttaman selvityksen mukaan Agnico Eagle Finlandin toiminnalla on merkittäviä välittömiä ja välillisiä vaikutuksia työllisyyteen, tuotokseen, arvonlisäykseen ja verotuloihin sekä vaikutusten alueelliseen kohdentumiseen Kittilässä, Tunturi-Lapissa ja laajemminkin.

Kaivostoiminta vahvistaa suoraan erityisesti Lapin työpaikkojen määrää, mutta välilliset vaikutukset ulottuvat koko maahan kotimaisen kaivosklusterin myötä. Kittilässä Agnico Eagle Finlandin osuus on yli 50 % Kittilän yritysten liikevaihdosta, kaivos tuottaa kolmasosan Kittilän arvonlisäyksestä ja neljä prosenttia koko Lapin bruttoarvonlisäyksestä.

Selvityksen mukaan toiminnan kerrannaisvaikutukset ovat huomattavat: yhtä suoraa työpaikkaa kohden syntyy lisäksi 4,9 työpaikkaa välillisenä ja kulutukseen liittyvinä vaikutuksina. Vaikutukset heijastuvat kaivostoiminnan lisäksi kuljetuksen ja varastoinnin, tukku- ja vähittäiskaupan sekä teollisuuden aloille.

Välilliset vaikutukset huomioiden Agnico Eagle Finland kasvattaa koko maan tuotannon kokonaisarvoa noin miljardilla eurolla, ja toiminta synnyttää 430 miljoonan euron arvonlisäyksen. Noin puolet tuotoksesta ja arvonlisäyksestä tapahtuu Lapissa ja perustuu suoraan kaivostoimintaan. Suurin osa muusta vaikutuksesta perustuu välillisiin vaikutuksiin kaivosklusterissa ja sitä tukevilla toimialoilla.

Agnico Eagle Finlandin toiminta on siis merkittävä taloudellinen tukipilari sekä Kittilälle että laajemminkin tuottaen huomattavia työllisyys-, tuotanto- ja verovaikutuksia. Näin ollen veroratkaisut, jotka vaikuttavat merkittävästi koko arvoketjussa, tulisi arvioida erityisen huolellisesti.

3. Veronkorotusten vaikutukset Kittilän kaivokselle

Jo olemassa olevan kaivos- ja sähköveron lisäksi kaavaillun veropaketin lisäkustannusvaikutus on Kittilän kaivoksella 12,5–14,5 miljoonaa euroa vuodessa. Lisäksi on syytä huomioida, että Kittilän kaivos maksaa jo nykyisellään valtiolle vuosittaista rojalTIMaksua, joka vuodelta 2024 oli yhdeksän miljoonaa euroa.

Veronkorotuksista aiheutuu kohtuuton kulurasite, joka kohdistuu suoraan tuotantokustannuksiin, eikä liiketoiminnan tulokseen. Tuotantoon kohdistuvien kustannusten noustessa alin kannattavasti louhittava pitoisuus nousee, jonka johdosta kaivoksen elinkaari lyhenee.

Kaavailtu sähköveron 44-kertaistamisen ja kaivosmineraaliveron nelinkertaistamisen aiheuttama kustannusnousu lyhentää Kittilän kaivoksen elinkaarta kahdella vuodella. Tämä johtaa välittömästi 2000 henkilötyövuoden menetykseen ja välillisten vaikutusten kautta menetetään lisäksi 6000–8000 henkilötyövuotta.

Kansantalouteen syntyvä vuotuinen 430 miljoonan euron arvonnaisa menetetään kahdelta vuodelta, joka tarkoittaa yhteensä lähes 900 miljoonan euron menetyksiä.

Vuoden 2024 toteutunut välitön verojalanjälki Kittilän kaivoksella oli 73 miljoonaa euroa, jonka pohjalta arvioituna kahden vuoden elinkaaren lyhenemän myötä menetetään vähintään 150 miljoonaa välittömiä verotuloja.

Välitön verojalanjälki ei huomioi mitenkään välillisiä tai kerrannaisvaikutuksia ja on siten puutteellinen mutta osoittaa jo itsessään, että veropakettile asettuja fiskaalisia vaikutuksia ei ole mahdollista saavuttaa esitetyllä kaivosten elinkaarta lyhentävällä mallilla.

4. Kaivosmineraalivero ja sähkövero

Hallituksen esityksessä on todettu, että rojalittytyyppinen kaivosmineraalivero muodostaa kustannuserän kaivosyrityksille ja alentaa siten kaivostoiminnan kannattavuutta. Kaavailtu sähköveron korotus on niin ikään tuotantokustannuksia korottava ja kaivosten elinkaarta lyhentävä lisärasite.

Nykyinen veromalli kohdistuu nimenomaisesti tuotantokustannuksiin ja huomioitava on, että tuotantokustannukset pysyvät korotetulla tasolla liiketoiminnan kannattavuudesta riippumatta. Kaivostoimialan luonteesta johtuen kustannuksia ei voida siirtää hintoihin.

Kaivosmineraaliveron valmistelun yhteydessä vuosina 2020–2022 arvioitiin nykyisenkaltaisen rojaltityyppisen veromallin lisäksi nettotulon veromallien sekä nettotuloon perustuvan puhtaan voiton veron eli renttiveron ja rojaltityyppisen veron yhdistelmämallin soveltuvuutta kaivosveroksi.

Nyt valittu malli perustuu puutteellisiin vaikutustenarvioihin, eikä tällöin tunnistettu valitun veromallin vaikutusta kaivoksen elinkaaren lyhenemiseen. Veroympäristön muutoksissa tulee huomioida eri vaihtoehtojen kerrannaisvaikutukset.

Verotuksen tulisi olla oikeudenmukaista ja eri toimialoja tulisi kohdella samanarvoisesti. Kaivosmineraaliveron korotus yhdistettynä kaivosten siirtämiseen kalleimpaan sähköveroluokkaan nostaa kaivosten kokonaisverotuksen muita teollisuuden aloja merkittävästi korkeammaksi.

Sähköveron korotus vie taloudellisen pohjan käytettävän kaivosteknologian sähköistämiseltä ja siten vaikeuttaa merkittävästi hiilineutraalin kaivostoiminnan kehittämistä. Kotimaiset kaivokset ovat tarjonneet suomalaisille kaivosteknologiatoimijoille hyvän pilotointiympäristön sähkökäyttöisten kaivuskoneiden testaukseen myös vientimarkkinoita ajatellen mutta tämä mahdollisuus tullaan menettämään sähköveron kaavaillun korotuksen myötä.

Nettotuloon perustuvat veromallit tarjoaisivat oikeudenmukaisemman vaihtoehdon. Kannattavuuteen perustuvat veromallit voisivat johtaa suurempaan verokertymään, ja tämän myötä vältettäisiin myös negatiiviset vaikutukset kaivoksen elinkaareen.

5. Veronkorotukset ristiriidassa Suomen mineraalistrategian kanssa

Vuoden 2024 lopussa julkaistussa Suomen kansallisessa mineraalistrategiassa on nostettu esille kilpailukyky ja arvonlisän kasvu kestävästi läpi arvoketjun, uudet investoinnit sekä toimiva sääntely. Mineraalistrategiassa todetaan myös, että kaivoshankkeiden pitkän elinkaaren vuoksi toimintaympäristön riittävä ennakoitavuus on toiminnan edellytys.

Mineraalistrategiassa todetaan tarve arvioida kaivosmineraaliveroa valitun veromallin kannalta sekä veron vaikutuksia toimialaan laajasti. Tällaista vaikutusten arviointia ei ole tehty. Yleisesti ottaen ilman vaikutusten arviointeja tehdyt veromuutokset luovat epävarmuutta, heikentävät investointihalukkuutta sekä toisaalta heikentävät myös veron oikeudenmukaisuutta ja hyväksyttävyyttä.

Kaivosmineraalivero astui voimaan viime vuonna ja sitä on jo kertaalleen korotettu. Nyt on suunnitteilla toteuttaa kaivosmineraaliveron nelinkertaistaminen, vaikka mineraalistrategian mukaista kaivosmineraaliveron vaikutusten arviointia ei ole vielä toteutettu.

Samaan aikaan kaivosteollisuus siirrettäisiin teollisuuden sähköveroluokasta kotitalouksien sähköveroluokkaan, mikä tarkoittaisi sähköveron 44-kertaistamista. Kaikki muu teollisuus jäisi edelleen matalampaan sähköveroluokkaan. Myös muutosten yhteisvaikutusten arviointi puuttuu.

Vallitsevassa geopoliittisessa tilanteessa kaivosteollisuudella on tärkeä merkitys huoltovarmuuden ja raaka-aineomavaraisuuden kannalta. Suomessa kaivosteollisuudella on vaikutusta niin alueiden työllisyyden kuin vetovoimaisuuden vahvistamisessa. Esimerkiksi Kittilän kunta on noussut Suomen vetovoimaisimpien ja elinvoimaisimpien kuntien kärkeksi. Valtaosa kaivostoiminnasta sijaitsee Itä- ja Pohjois-Suomessa, joiden säilymisellä elinvoimaisena on myös puolustuspoliittista merkitystä.

On selvää, että esillä olevat veronkiristykset ovat voimakkaassa ristiriidassa mineraalistrategian tavoitteisiin nähden ja vievät edellytyksiä mineraalistrategian toteuttamiselta.

6. Kaivosveron kohdentumisesta

Kaivosmineraaliveron tuotosta 60 prosenttia kohdistuu kunnille ja 40 prosenttia valtiolle. On tärkeää, että kaivosverotuotot ohjataan edelleen kaivoksen sijaintikunnille, joihin kohdistuu kaivostoiminnan infrastruktuuri- ja palvelukuormitus eikä kuntien saamaa kaivosverotuloa vähennetä valtionosuuksien tasausjärjestelmän kautta. Ihannetilanteessa koko kaivosveron tuotto ohjautuisi kaivoksen sijaintikunnille.

7. Lopuksi

Yhteenvedona voidaan todeta, että esitetyt veromuutokset muodostavat vakavan uhan kaivostoiminnan jatkuvuudelle ja investointiympäristön houkuttelevuudelle Suomessa. Tämä on täysin ristiriidassa hallituksen investointeja, paranevaa työllisyyttä ja vahvistuvaa julkista taloutta tavoittelevan ohjelman kanssa.

Kaivosmineraaliveron moninkertaistaminen ja sähköveron monikymmenkertaistaminen yhteisvaikutuksineen kasvattaa merkittävästi kaivosten tuotantokustannuksia mikä johtaa kaivosten elinkaaren lyhenemiseen, työpaikkojen menetyksiin ja kansantalouden kannalta ei-toivottavaan verotulojen laskuun koko arvoketjussa.

On selvää, että kaivosmineraaliveroa ja sähköveroluokan korotusta valmisteltaessa ei ole riittävällä tavalla selvitetty muutosten kumulatiivisia vaikutuksia kaivosten elinkaaren ajalta.

Agnico Eagle Finlandin näkemys on, että suunniteltua kaivosmineraaliveron korotusta tai sähköveroluokan korotusta ei tulisi toteuttaa. Veropaketti tulisi palauttaa uudelleen valmisteluun ja huolellisesti arvioida niin alan kokonaisverotus kuin veronkorotusten laajemmat vaikutukset koko kaivosklusterissa ja kansantalouden näkökulmasta.

Toimitusjohtaja

Jani Lösönen

Agnico Eagle Finland

Lösönen Jani
Agnico Eagle Finland

Malkki Elsi
Agnico Eagle Finland